

Hur ser det ut i Sverige? Fakta och statistik kring barns levnadsvillkor

Disa Bergnehr
Docent, Avdelningen för socialt arbete
Jönköping University

Lika villkor?

Jämlikhet och jämlika villkor betyder att alla barn och unga har samma möjligheter att utvecklas, klara skolans kunskapsmål, vara vid god hälsa och uppnå sin fulla potential (UNICEF).

Är Sverige ett jämlikt land i den bemärkelsen?

Hur ser levnadsvillkoren ut för barn i Sverige, och hur skiljer de sig?

Boende

- 75% av barnen 0-17 år lever i hem med samboende föräldrar
- 20% bor med en ensamstående förälder, oftast mamman
- 10% lever med en förälder och en styvförälder
- Av de med separerade föräldrar bor drygt 30% växelvis
- Majoriteten bor i småhus
- Utrikes födda, och barn till ensamstående föräldrar, bor i huvudsak i flerfamiljshus och i hyresrätt
 - Trångboddhet vanligare
 - Hemlöshet vanligare

Ekonomiska villkor

- 27% av barnen som bor med ensamstående förälder lever i fattiga hushåll
- 29% av barnen med en eller två föräldrar födda utrikes lever i fattiga hushåll
- Drygt 50% av barnen som bor med ensamstående förälder och har minst en förälder född utrikes lever i fattiga hushåll
- 2% av barnen med två föräldrar födda i Sverige som bor ihop lever i fattiga hushåll
- 7% av barnen lever i hushåll beroende av försörjningsstöd

Utbildning

- Majoriteten barn och unga trivs och känner sig trygga i skolan
- Samband skolresultat och hälsa
- Skolan lyckas inte med sitt kompensatoriska uppdrag – följande grupper har förhöjd risk att inte nå skolans kunskapsmål:
 - Barn med utländskt ursprung – särskilt pojkar
 - Barn med funktionsnedsättning
 - Barn från fattiga hem
 - Barn med svåra hemförhållanden
 - Barn placerade i dygnsvård av socialtjänsten

Hälsa och socioekonomisk status

- Låg socioekonomisk status påverkar hälsan negativt
 - Ungdomar från hem med låg SES uppvisar fler riskbeteenden och lägre grad av hälsofrämjande beteende
 - Ökad risk för dödlighet på grund av olycka eller självmord, att drabbas av sexuellt och fysiskt våld, och att vårdas för självförvållande skador
 - Ökad risk för missbruk, ångest, depressioner och psykoser
 - Ökad risk för att misslyckas i skolan
 - Ökad risk för att diagnostiseras med ADHD och ASD
 - Ökar risk för att placeras i dygnsvård av socialtjänsten

Hälsa

- Ungdomar med funktionsnedsättning uppger fler psykiska hälsoproblem än de utan funktionsnedsättning
- Flickor med utländskt ursprung uppger en högre grad av hälsoproblem, oberoende familjens ekonomi
- Den som uppger sig ha goda relationer till föräldrar och vänner skattar högre på psykiskt välbefinnande
- Ungdomar som mobbar och/eller blir mobbade uppger i större utsträckning psykiska problem. Flickor och pojkar med utländskt ursprung är i större grad involverade i mobbning
- Ungdomar placerade i dygnsvård har sämre fysisk och psykisk hälsa, genom hela livet, jämfört med de som vuxit upp i föräldrahemmet

Fritid

- Majoriteten ungdomar och unga vuxna idrottar regelbundet
 - Ekonomiska resurser påverkar möjligheten att delta i organiserade fritidsaktiviteter
 - Funktionsnedsättning kan utgöra ett hinder för att delta i vissa aktiviteter, särskilt oorganiserade sådana
- Många unga vuxna har tillgång till fritidshus eller semesterresa
- Fritidsgårdar i socioekonomiskt utsatta områden kan erbjuda aktiviteter och vuxenrelationer som hemmet inte alltid kan erbjuda
- Fritiden kan vara begränsade för barn och ungdomar placerade på HVB

Brottslighet och utsatthet för brott

- Hälften av ungdomarna i årskurs 9 uppger att de någon gång begått en brottslig handling, och nästan lika många att de någon gång blivit utsatta för brott
- För den som lever i en familj med låg socioekonomisk status ökar risken att bli utsatt för brott (inklusive mobbning) och att känna sig otrygg i bostadsområdet
- Ungdomar som bor i utsatta område uppger kriminellt beteende i högre grad än andra ungdomar
- Pojkar begår mer brott än flickor, men flickor och unga kvinnor är mer utsatta för brott
- Unga med utländsk bakgrund är överrepresenterade i brottsregistret

Barn och unga med sämre förutsättningar

- Barn och unga som lever i familjer med låg socioekonomisk status
- Barn och unga som lever i hushåll beroende av försörjningsstöd
- Barn och unga som är dygnsplacerade av socialtjänsten eller har andra kontakter med den sociala barnavården
- Barn och unga som lever med en ensamstående förälder (mamma)
- Barn och unga till utrikes födda föräldrar
- Barn och unga som missbrukar narkotika

Att främja lika villkor

- Hur kan vi verka för att levnadsstandarden höjs för de som lever med små ekonomiska resurser?
- Hur kan vi möjliggöra att alla ungdomar och unga vuxna erbjuds liknande fritidsaktiviteter?
- Hur kan vi organisera skolan och utveckla dess verksamhet så att det kompensatoriska uppdraget bättre kan nås?
- Hur kan vi skapa, och motivera till, meningsfull sysselsättning (arbete, studier) för de med kort utbildning?
- Hur kan vi främja inflytande och uppmuntra till delaktighet?

Tack!

Referens: Forte (2018). *Ungdomars och unga vuxnas levnadsvillkor i Sverige. En kunskapsöversikt med fokus på ojämlikhet*. Stockholm: Forte.

disa.bergnehr@ju.se

https://www.researchgate.net/profile/Disa_Bergnehr